

Κεφάλαιο 1

Πάνω στ' ακίνητα νερά της λίμνης Τάνα το φως έμοιαζε παγωμένο. Με το δρεπάνι στο χέρι, η Γιοντίθ ανακάθισε. Ο ουρανός ήταν γκριζος, αυλακωμένος από μακριές, κιτρινωπές γραμμές. Ερχόταν καταιγίδα, έπρεπε να επιστρέψει. Το νεαρό κορίτσι φόρτωσε το δεμάτι του σανού στον ώμο, γλίστρησε το δρεπάνι μέσα στη ζώνη του και με το ένα χέρι ανασήκωσε τη φούστα του, αποκαλύπτοντας τους αστράγαλους του.

Οι γνώριμες όχθες της λίμνης την καθησύχασαν. Ο χωματόδρομος περνούσε δίπλα τους για μια στιγμή, προτού στρίψει προς το χωριό, μερικές χωμάτινες καλύβες από ώχρα περιστοιχισμένες από τα μαντριά με τις κατσίκες, ένα ξυλουργείο που κρατούσε ο παππούς της, ο Γιακούμπ, ένα εργαστήριο κεραμικής και τέρμα στην άκρη τον Οίκο των Προσευχών, τόσο παλιό που κανείς δε γνώριζε την ηλικία του. Εκεί μέσα απήγγειλαν τις λέξεις μιας γλώσσας διαφορετικής, που μιλούσε για ένα Θεό πατρογονικό και δίκαιο, που πολύ πολύ καιρό πριν είχε οδηγήσει το γιο του μεγάλου βασιλιά Σολομώντα και της βασίλισσας Μακεντά μέχρι τη γη της Αφρικής τους. Ο παππούς της βεβαίωνε ότι πολλοί άνθρωποι στην Γκοντούρ ήξεραν αυτή την ιστορία καθώς και εκείνη του πρόγονού τους, του Μωυσή, που είχε παντρευτεί μια γυναίκα από τη γενιά τους και του οποίου οι

απόγονοι ήταν πολυάριθμοι σαν τ' άστρα του ουρανού. Ο Μωυσής είχε ελευθερώσει τους «habashas»* και τους είχε υποσχεθεί μια γη όπου όλος ο κόσμος θα έτρωγε κατά την όρεξή του, όπου δε θα υπήρχαν ούτε βιαιότητες ούτε αθλιότητες ούτε χαράτσι. Κάτω από το ροζ φουλάρι που τύλιγε το κεφάλι της, η Γιοντίθ ίδρωνε. Η εποχή των βροχών όπου να 'ναι θα τελείωνε. Σε λίγο οι εξοχές θα σκεπάζονταν με αγριολούλουδα. Στο χωριό θα χόρευαν, οι γυναίκες θα έφτιαχναν δίπλες με μέλι και θα τηγάνιζαν μπαλίτσες αρνιού ανακατεμένες με θρυμματισμένο σιτάρι. Υποσχέσεις αρραβώνων θα ανταλλάσσονταν. Ένα χαμόγελο φώτισε το πρόσωπο της Γιοντίθ. Η μητέρα της δεν είχε πλέον λόγο να περιμένει. Ήταν πολύ φτωχές για να διεκδικήσουν τον Μεκέλ ή τον Μπραχί, των οποίων οι γονείς είχαν πάνω από εκατό κασίκες, αλλά για το γιο του κεραμοποιού, τον Ιασού, που είχε την κατάλληλη ηλικία γάμου για το χωριό τους, δεκαοχτώ χρονών, ίσως θα μπορούσαν να το σκεφτούν.

Ένα θρόισμα μέσα στο χορτάρι την έκανε να στραφεί. Ήταν αλεπού ή τσακάλι; Η κοπέλα τάχυνε το βήμα. Τίποτα δε σάλευε. Πάντα κρυμμένος, ο ήλιος βάραινε πάνω από τη γη που ήταν ακόμη μουσκεμένη από την καταιγίδα της προηγούμενης νύχτας. Η Γιοντίθ άφησε καταγής το δεμάτι που πλήγωνε τον ώμο της, οσφρίστηκε τον άνεμο. Η μυρωδιά ήταν πάντα εκεί, γλυκερή και συγχρόνως δυνατή, διαφορετική από τη δυσοσμία του τσακαλιού. Λεοπάρδαλη; Με μια γρήγορη κίνηση έσυρε το δρεπάνι έξω από τη ζώνη της. Πίσω από τα χορτάρια κάποιος την παρατηρούσε. Το αισθανόταν. Ήταν μια ζώδης αλλά ευφυής παρουσία, ένα ζώο περίμενε την κατάλληλη ευκαιρία.

Τότε, ερευνώντας τα χορτάρια, η Γιοντίθ βγήκε μπροστά. Στο χωριό την είχαν για αποφασιστική, μαχητική. Κανένα αγρίμι δε θα την άρπαζε χωρίς πριν να 'χει υπερασπιστεί τη ζωή της.

*Λιμάνι της Αντούλ Ρεζούλ, Αβησσυνία,
τέλη Σεπτέμβρη 1797*

Σπρωγμένη από τον αέρα, η σκόνη τρύπωνε μέσα από τις σανίδες των καλυβιών, κολλούσε στα ιδρωμένα πρόσωπα λερώνοντας τα βαμβακερά φουλάρια που σφιχτόδεναν τα μαλλιά των φυλακισμένων. Ξαπλωμένες πάνω στο πατημένο χώμα, καμιά εικοσαριά γυναίκες λαγοκοιμούνταν ή, καθισμένες στις φτέρνες τους, παρέμεναν ακίνητες με απλανές βλέμμα. Την αυγή ένας φύλακας είχε ακουμπήσει στο έδαφος μια λεκάνη με νερό και μια άλλη με λιπαρό ρύζι όπου ήδη κολλούσαν οι μύγες. Ο αέρας μύριζε ιδρώτα, ούρα, τη στυφή μυρωδιά της αθλιότητας, μπερδεμένη με τη μοσχοβολιά από τις αλόδες και τις ακακίες που έφερνε η αύρα από τη θάλασσα. Κάπου κάπου, ένας άντρας φώναζε κάποιον άλλο στα αραβικά, ένα σκυλί γάβριζε, διέκρινες ένα γέλιο, μια χαρούμενη γυναικεία φωνή, σήματα που έρχονταν από έναν άλλο κόσμο.

Με τα μπράτσα τυλιγμένα γύρω από τα πόδια της, η Γιοντίθ κρατούσε τα μάτια καρφωμένα στο έδαφος. Οι αλυσίδες που κύκλωναν τους αστράγαλούς της την πλήγωναν, αλλά τον περισσότερο καιρό ξεχνούσε τον πόνο. Τίποτα δεν την ένοιαζε εκτός από το μίσος που τη βοηθούσε να επιβιώνει από τότε που αιχμαλωτίστηκε. Δίπλα της, οι συνδεσμώτριές της, μια γυναίκα ήδη ώριμη, τρεις νέες κοπέλες και μια παιδούλα καμιά δεκαριά χρονών, στριμώχονταν η μια δίπλα στην άλλη. Τυλιγμένα με βαμβακερά υφάσματα, τα κορμιά τους έκαναν το χώμα να μοιάζει κατάστικτο από ζωηρές ροζ, μενεξεδιές, σαφράν, λουλακιές κηλίδες, σαν δέσμη λουλουδιών που κάποιο δρεπάνι είχε θερίσει. Μέσα στον ύπνο του, το κοριτσάκι πρόφερε κλαίγοντας λέξεις από μια γλώσσα που η Γιοντίθ δεν καταλάβαινε. Την προηγου-

μένη, τη μέρα της άφιξης τους σ' αυτή την πόλη, τη ζωσμένη από μια έκταση νερού που έμοιαζε ακόμη πιο πλατιά και από τη λίμνη Τάνα, η κοπέλα είχε προσπαθήσει να το παρηγορήσει, αλλά το παιδί παρέμενε αμέτοχο.

Η Γιοντίθ έκλεισε τα μάτια. Η θύμιση της αιχμαλωσίας της στοίχειωνε συνεχώς το πνεύμα της: τα χέρια που τη συγκρατούσαν με βία, τα σχοινιά που την έδεναν, οι αλυσίδες που έσφιγγαν τους αστράγαλους της, μια ατελείωτη πορεία, πρώτα μέσα σ' ένα γνώριμο τοπίο, έπειτα άγνωστα μέρη πλημμυρισμένα από βροχή, βουνά, μια παράξενη πόλη που την τριγύριζαν ύαινες και τέλος μια έρημος γεμάτη σκόνη και βράχους, προτού φτάσουν σ' αυτές τις απαίσιες καλύβες όπου σάπιζαν.

Ακολουθούμενος από ένα κιτρινάριχο πλάσμα με ίσια, μακριά μαλλιά που έπεφταν πάνω από κάτι περίεργα ρούχα, ένας άντρας με γενειάδα άνοιξε την πόρτα της καλύβας. Χαμογελούσε ευχαριστημένα. Πιο πολύ κι από το μαστίγιο που διέκριναν στο χέρι του, αυτό το χαμόγελο τρομοκράτησε τις αιχμάλωτες γυναίκες. «Ένα φάντασμα», σκέφτηκε η Γιοντίθ, «ένα απ' αυτά τα όντα που ξεπετάγονται από το μνήμα τους για ν' αρπάξουν τους ζωντανούς και να τους σύρουν στο βασίλειο των νεκρών».

«Πρέπει να κυριαρχήσω το φόβο μου», είπε ξανά στον εαυτό της. Ίσως να τους έβγαζαν τις αλυσίδες για μια σύντομη στιγμή. Τότε θα μπορούσε να δραπετεύσει.

«I buy them all»*, πρόφερε το λεπτό στόμα. Παρόλο που δεν τα καταλάβαινε, αυτά τα λόγια εντυπώθηκαν στη μνήμη της Γιοντίθ. Ήταν ένα πεπρωμένο που έπεσε πάνω τους, έπρεπε να το θυμάται, για να μπορέσει να το ξεγελάσει αργότερα.

Ο γενειοφόρος πέταξε ένα σύντομο πρόσταγμα και τέσσερα αγόρια ανάγκασαν τις αιχμάλωτες να σηκωθούν. Οι ακτίνες από ένα χρυσαφί φως γλιστρούσαν ανάμεσα από τις χαραμάδες των σανιδιών, στέκονταν πάνω στη λεκάνη με

το ρύζι, στις βαμβακερές κελεμπίες των γυναικών με τα εκθαμβωτικά χρώματα, έπαιζαν με το χαλκό των βραχιολιών τους και τους ασημένιους χαλκάδες των αφτιών.

Ένας ήχος από πέτσινο λουρί έβγαλε σε κίνηση το μικρό κοπάδι. Στη διαδρομή, σύρριζα στο σκονισμένο σοκάκι όπου οι κατσίκες προσπαθούσαν να ξεριζώσουν κάποιες ισχνές τούφες μυρτιάς, κανείς δεν τους έδινε σημασία. Υπήρχαν ακόμη ή δεν ήταν πλέον παρά φαντάσματα; Η Γιοντίθ δεν μπόρεσε να συγκρατήσει περισσότερο το φόβο της. Τι μπορούσε να επιχειρήσει ενάντια σ' αυτούς τους βρικόλακες; Ο κόσμος τους, οι σκέψεις τους, οι πόθοι τους, όλα τής ήταν άγνωστα.

Στην άκρη του μονοπατιού μια μάζα νερού με γαλαζοπράσινο χρώμα απλωνόταν μέχρι εκεί που έβλεπε το μάτι. Ένα καράβι, χοντρό σαν θαλάσσιο τέρας, κλυδωνιζόταν πάνω της, ανάμεσα σε βάρκες με πανιά από πάπυρο, ίδιες μ' εκείνες που έπλεαν στη λίμνη Τάνα. Πάνω από τα στρογγυλεμένα πλευρά του, που ήταν διάτρητα από στόμια, άντρες με λευκό δέρμα πηγαινοέρχονταν. Ο αέρας μύριζε ξίγχι, άλμη και μπαχαρικά στοιβαγμένα μέσα σε σάκους από λινάτσα που φόρτωναν στο καράβι.

Μ' ένα νεύμα, ο άντρας με τα λεπτά χείλη έκανε σήμα στις φυλακισμένες να σταματήσουν. Κι άλλοι αιχμάλωτοι κατέβαιναν το δρομάκι, άντρες κάθε αναστήματος, κάθε φτιάξης, άλλοι με λεπτά χαρακτηριστικά σαν τους Αβησσυνούς και τους Σομαλούς, άλλοι πιο παχείς. «Άντρες από το Νότο», σκέφτηκε η Γιοντίθ.

Δεν τους είχε δει παρά σπάνια στο παρελθόν. Ζαλωμένοι με χαυλιόδοντες, φοινιέλαιο και πολύτιμο ξύλο, διέσχιζαν το χωριό τους ανεβαίνοντας προς το Βορρά. Τους φιλοξενούσαν, τους έδιναν φαγητό, οι κοπέλες τους θωρούσαν και αυτοί τους ανταπέδιδαν το χαμόγελό τους. Μιλούσαν μια γλώσσα γλυκιά. Γελούσαν πολύ. Τι το κοινό είχαν μ' αυτούς τους

αλυσοδεμένους άντρες, τους γεμάτους σκόνη, ιδρώτα, καμιά φορά και αίμα, που βιάζονταν υπό την απειλή του μαστιγίου;

Τώρα που τα σακιά είχαν φορτωθεί, δεν έμεναν στην αποβάθρα παρά οι ομάδες των αιχμαλώτων, οι δεσμοφύλακες τους και μερικοί αδέσποτοι σκύλοι.

Ξάφνου, ένα κοφτό πρόσταγμα ζωντάνεψε τους άντρες με το λευκό δέρμα που έσπρωξαν βίαια τις γυναίκες προς το καράβι.

«Τώρα», σκέφτηκε η Γιοντίθ. Σταμάτησε. Ένας άντρας πλησίασε αμέσως και την άρπαξε από τους ώμους. Τότε το νεαρό κορίτσι όρμησε προσπαθώντας να του βγάλει τα μάτια, γρατσουνίζοντας με τα νύχια του το κιτρινιάρικο πρόσωπο όπου ήδη το αίμα κυλούσε. Κραυγές ξέσπασαν, ένα μαστίγιο σφύριξε. Ένωσε έναν τσουχτερό πόνο στη βάση του αυχένα και σωριάστηκε. Όλα χάνονταν, ένωθε συγχρόνως ανάλαφρη και βαριά, κολλημένη στη γη που μισάνοιγε για να τη σαβανώσει και να την προστατέψει.

Ο αφόρητος πόνος την έκανε να ξαναβρεί τις αισθήσεις της. Ένα πυρακτωμένο σίδερο τσουρούφλιζε τη σάρκα του ώμου της. Μπροστά έσερναν τις συντρόφισσές της μέσα στην κοιλιά του καραβιού, πίσω οι άντρες φυλακισμένοι, με τα μάτια γουρλωμένα, περίμεναν τη σειρά τους να μαρκαριστούν. «Ο Θεός μ' εγκατέλειψε και με παρέδωσε στο διάβολο», σκέφτηκε το νεαρό κορίτσι.

Δύο άντρες του πληρώματος αναγκάστηκαν να σύρουν τη Γιοντίθ πάνω στη γέφυρα. Ο απαλός αέρας, το φως τη σκότωναν ακόμη περισσότερο απ' ό,τι το σκοτάδι και η βρομιά του αμπαριού. Ανάμεσα στα ξερατά και τις ακαθαρσίες, η θέληση της κοπέλας να ζήσει παρέμενε ακλόνητη, μα ό,τι της θύμιζε το παρελθόν της τη βύθιζε στη θλίψη. Αφού είχε επιχειρήσει να πηδήξει στη θάλασσα, της είχαν ξαναφορέσει τις αλυσίδες της και οι πληγές των αστραγάλων είχαν ξανα-

νοίξει. Όση ώρα οι αιχμάλωτοι χτυπούσαν το ταμπούρλο για να κρατούν το ρυθμό του χορού, οι λευκοί άντρες ξεκαρδίζονταν στα γέλια. Η ευχαρίστηση που φαινόταν να παίρνουν παρατηρώντας τον πόνο εξαγρίωνε τη Γιοντίθ. Ποια ήταν αυτά τα όντα που δεν ήξεραν από οίκτο; Στα μέρη της μπορεί να φαίνονταν σκληροί, καμιά φορά ανελέητοι, απέναντι στους εχθρούς τους, αλλά δεν τους ταπεινώναν.

Μέσα από τα κλάματα των γυναικόπαιδων, από τους μονότονους αναστεναγμούς τους, διέκρινες ν' ανεβαίνει από το αμπάρι ένας θόρυβος ακόμη πιο λυπητερός. Ήταν ένας άγριος θρήνος όμοιος με το παράπονο των αγριμιών που πιάστηκαν σε παγίδα. Η Γιοντίθ ήξερε ότι ερχόταν από τ' αμπάρια όπου ήταν στοιβαγμένοι οι άντρες. Ο υπέρογκος αριθμός τους όταν διαδέχτηκαν στη γέφυρα τις φυλακισμένες μαρτυρούσε ότι οι συνθήκες φυλάκισης ήταν φριχτές. Πόσοι ήταν μέσα σ' αυτό το πλοίο – πάνω από διακόσιοι; Κάθε μέρα οι ναύτες πετούσαν στη θάλασσα πτώματα. Οι αιχμάλωτες είχαν μάθει ν' αναγνωρίζουν το μαλακό θόρυβο του σώματος καθώς έπεφτε στο νερό πριν από τη μεγάλη σιωπή. Αυτή τη γαλήνη η Γιοντίθ τη ζήλευε. Αυτή την ανάλαφρη πτώση μέσα στην απέραντη φρεσκάδα, την αθωότητα, την απουσία της μνήμης και των ελπίδων. Η ανάμνηση του παππού της, της μητέρας της, των χωριανών, του Ιασού την κατέτρυχε. Καμιά φορά προσευχόταν απαγγέλοντας αυτές τις παράξενες λέξεις που είχε μάθει από τον παππού της, τις λέξεις που έλεγε η βασίλισσα Μακεντά και ο μεγάλος βασιλιάς που την είχε αγαπήσει, τις λέξεις του Μωυσή, του ελευθερωτή. Η υπερηφάνεια ότι ανήκε στη γενιά τους έπρεπε να τη συντηρήσει, να την κάνει δυνατή και αλύγιστη.

Πόση ώρα πετούσε στους ουρανούς με τους δικούς της; Ο κλυδωνισμός του καραβιού, η φριχτή μονοτονία των ημερών έσβηνε τις ώρες και τις εβδομάδες. Κάποια στιγμή, το καράβι είχε σταματήσει. Είχαν ξεφορτώσει κιβώτια, είχαν

επιβιάσει κι άλλους αιχμαλώτους. Ο ήδη μετρημένος χώρος είχε γίνει ανυπόφορα στενόχωρος. Στριμωγμένα το ένα πάνω στο άλλο, τα κορμιά δεν μπορούσαν ν' αλλάξουν πλευρό ούτε να σηκωθούν. Μερικές νεοφερμένες ούρλιαζαν και ξέσκιζαν το πρόσωπό τους με τα νύχια τους, άλλες παρέμεναν απαθείς, αρνούμενες κάθε τροφή. Τα έμμηνα, τα ούρα, οι ακαθαρσίες, ο εμετός λίμναζαν μέσα σε δύσσομα αυλάκια πάνω στα οποία ναύτες έρχονταν πού και πού να ρίξουν έναν κουβά ξιδόνερο, κρατώντας τη μύτη τους.

Η Γιοντίθ αδιαφορούσε για όλα, για τις βρομερές αναθυμιάσεις, την αρρώστια, ακόμη και για το θάνατο των συνδεδεσμετριών της. Με τα μάτια σφαλισμένα, παρασυρόταν πάνω σ' ένα άσπρο σαν φάντασμα πλοίο, πάνω από το οποίο πετούσαν μέσα σ' έναν άσπρο ουρανό άσπρα όρνια και όλο αυτό το άσπρο ανακατευόταν, πλεκτόταν όπως τα νήματα ενός νεκροσέντονου που σαβάνωνε τους δικούς της. Το κοριτσάκι που είχε επιβιβαστεί την ίδια ώρα μ' αυτήν είχε πεθάνει. Το εύθραυστο κορμάκι του, ελαφρύ σαν φτερό, το είχε πάρει ένας ναύτης.

Η Ομπαταλά, η καινούρια διπλανή της, είχε συστηθεί στη Γιοντίθ. Ήταν μια πολύ νέα κοπέλα, γεματούλα, με στρογγυλά μάτια σαν φεγγάρια. «Γιοντίθ», απάντησε. Αυτή η απλή λέξη τράβηξε την κοπέλα από το λήθαργο που την αποχαύνωνε. Υπήρχε ξανά, ήταν «αυτή», η Γιοντίθ. Ξαναζούσε.

Ένα πρωινό, η Ομπαταλά και η Γιοντίθ έπιασαν η μία το χέρι της άλλης και δεν το ξανάφησαν πλέον. Έμαθαν να λένε η μια στη γλώσσα της άλλης τις βασικές λέξεις: φιλία, ελπίδα, ζωή.